

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 2

Берегове 2022

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №9 від 20.12.2022 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор:

Бачо Роберт – доктор економічних наук, професор (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна).

Заступник головного редактора:

Пойда-Носик Ніна – доктор економічних наук, професор (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна).

Відповідальний редактор:

Макарович Вікторія – кандидат економічних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна).

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна); *Стойка Наталія* – кандидат економічних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна); *Лоскоріх Габрієлла* – доктор філософії з обліку і оподаткування (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна); *Моца Андрій* – кандидат юридичних наук, доцент (ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна); *Внукова Наталія* – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна); *Живко Зінаїда* – доктор економічних наук, професор (Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна); *Коваленко Юлія* – доктор економічних наук, професор (Державний податковий університет, Україна); *Новіченко Людмила* – кандидат економічних наук, доцент (Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна); *Феньвеш Вероніка* – габілітований доктор наук з галузі економіки, професор (Дебреценський університет, Угорщина); *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доцент (Університет Й. Шельє, Словачька Республіка); *Ілеш Балінт Чобо* – кандидат наук в галузі економіки, професор (Університет Яноша Наймана, Угорщина); *Дунай Анна* – доктор філософії в галузі економіки, професор (Університет Яноша Наймана, Угорщина); *Сас Левенте* – доктор наук в галузі економіки, професор (Клузький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія).

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. Вип. 2 (2022) / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович [та ін.] ; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. – Берегове : ЗУІ, 2022. – 286 с. – Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №25089-15029P від 08.11.2021 р.*

Друк наукового журналу здійснено за підтримки уряду Угорщини

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2022

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

2. szám

Beregszász 2022

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

*Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2022. december 20-i 9. sz. jegyzőkönyv)*

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő:

Prof. Dr. Bacsó Róbert – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (II. RFKMF, Ukrajna).

Főszerkesztő-helyettes:

Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina - gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (II. RFKMF, Ukrajna).

Felelős szerkesztő:

dr. Makarovics Viktória – gazdaságtudományos kandidátusa, docens (II. RFKMF, Ukrajna).

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajnai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa (II. RFKMF, Ukrajna); *dr. Sztojka Natália* – gazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens (II. RFKMF, Ukrajna); *dr. Loszkorih Gabriella* – PhD (II. RFKMF, Ukrajna); *Dr. Moca Andrij* – jogtudományok kandidátusa docens (II. RFKMF, Ukrajna); *Prof. Dr. Vnukova Natália* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza (Simon Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna); *Prof. Dr. Zsioko Zinaida* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (Lembergi Állami Belügyi Egyetem, Ukrajna); *Prof. Dr. Kovalenko Julia* – gazdaságtudományok nagydoktora, professzor (Állami Adóegyetem, Ukrajna); *dr. Novicsenko Ljudmila* – gazdaságtudományok kandidátusa, docens (Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Könyvvizsgálói Akadémia, Ukrajna); *Dr. habil. Fenyves Veronika* - PhD, egyetemi docens (Debreceni Egyetem, Magyarország); *Dr. habil. Ing. Machová Renáta* – PhD, egyetemi docens (Selye János Egyetem, Szlovákia); *Prof. Dr. Illés Bálint Csaba* - CsC, egyetemi tanár (Neumann János Egyetem, Magyarország); *Prof. Dr. Dunai Anna* - PhD, egyetemi tanár (Neumann János Egyetem, Magyarország); *Prof. Dr. Szász Levente* - PhD, egyetemi tanár (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia).

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : tudományos folyóirat. 2. szám (2022). Beregszász: II. RFKMF. 2022. 286 o.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek aktuális tudományos kutatásait tesszük közzé.

*A nyomtatott tömegtájékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

A tudományos folyóirat megjelenését Magyarország Kormánya támogatta

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 2

Berehove 2022

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

Recommended for publication by the Scientific Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 9 dated December 20, 2022)

Editorial board:

Editor-in-Chief:

Bacho Robert – Doctor of Economics, Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Poyda-Nosyk Nina – Doctor of Economics, Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Managing Editor:

Makarovych Viktoriia – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine).

Editorial Board Members:

Orlov Ihor - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine (FR II THCHE, Ukraine); **Stoyka Nataliia** - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine); **Loskorikh Gabriella** – PhD in Economics (FR II THCHE, Ukraine); **Motsa Andriy** – PhD in Law, Associate Professor (FR II THCHE, Ukraine); **Vnukova Nataliia** – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine (Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine); **Zhyvko Zinaida** – Doctor of Economics, Professor (Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine); **Kovalenko Yuliia** - Doctor of Economics, Professor (State Tax University, Ukraine); **Novichenko Liudmyla** –Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, Ukraine); **Fenyves Veronika** – Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor (University of Debrecen, Hungary); **Makhova Renata** - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor (J. Selye University, Slovak Republic); **Illés Bálint Csaba** – Candidate of Sciences in Economics, Professor (John von Neumann University, Hungary); **Dunay Anna** – PhD in Economics, Professor (John von Neumann University, Hungary); **Szász Levente** – PhD in Economics, Professor (Babeş-Bolyai University, Romania).

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : scientific journal. Vol. 2 (2022) / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovych [and others]. – Berehove: FR II THCHE, 2022. – 286 p. – Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KV No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The publication of the scientific journal is sponsored by the government of Hungary

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence adress: Kossuth sq.6, Berehove, Zakarpattia region, Ukraine, 90202

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Аналіз тенденцій розвитку автомобільної промисловості в Україні	13
Барабашне Карпаті Д., Чакне Філеп Ю. Викликані інноваційним розвитком вимоги роботодавця стосовно компетентностей працівників	24
Кумар К. Розвиток економічних процесів, пов'язаних з використанням сонячної енергії	32
Колісниченко Т. Функціональні характеристики управління ресторанним бізнесом в інноваційній економіці	42
Надь Ж. Систематичний огляд: принципи та кроки	47
Натц К., Салай Ж.Г. Сектор ІКТ в Німеччині	54
Селлеш-Товт А. Прояв та управління негативними наслідками туризму в національних парках Угорщини	66
Баньої Б., Дьордьне Максим Надь Т., Мадяр З. Вплив епідемії коронавірусу та системи державної підтримки на бізнес-стратегію підприємств повіту Сабольч-Сатмар-Берег	77
Моца А. Щодо окремих проблемних питань можливої відміни Господарського кодексу України	88
Потокі Г. Євросоюзівські та інші регіональні джерела фінансування в контексті розвитку Закарпатської області	97

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Дубинська О. Розробка методичних рекомендацій щодо визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану	109
Коваленко Ю. М. Допоміжні фінансові корпорації на ринку цінних паперів України	117
Неізнестна О., Тригубченко Є. Фондові механізми стратегічного розвитку фінансового потенціалу підприємств України	130
Гуляш Є., Гайду Т. Рейзінгер-Дучаї А. Індикатори ESG у звітах про сталий розвиток – яка роль фінансових установ?	138
Шювегеш Г., Божік Ш., Семан Ю. Достатність капіталу та стан відповідності строків погашення в угорських компаніях централізованого теплопостачання	154
Семан Ю., Божік Ш., Шювегеш Г. Цифровізація банківського сектору в Угорщині	163
Сочка К. Державний борг України: поточні реалії і проблеми	172

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Макарович В. Сучасні інструменти бізнес-аналітики для управління підприємницькою діяльністю	184
Ковач-Румп Г., Тангл А. Впровадження МСФЗ на рівні індивідуальної звітності в Угорщині: емпіричне дослідження	196
Калман Б.Г., Лоскоріх Г., Потокі Г. Сучасна кастова система в оподаткуванні	207
Будаї Е, Деніх Е. Якість бухгалтерської звітності з точки зору студентів	220
Гуренко Т. Облікова інформація – основа для розробки стратегії управління дебіторською заборгованістю	232
Откаленко О. Методика обліку розрахунків з підзвітними особами в установах державного сектору	240
Сливка Я. Соціальні, екологічні, економічні наслідки вуглецевого сліду: обліковий аспект	248
Ганусич В. Аналіз ESG рейтингу компанії	257
Борзан А. Секереш Б. Критичні моменти під час переходу угорських компаній на звітування за МСФЗ	266
РЕЦЕНЗІЯ на колективну монографію «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності, оподаткування і консалтингу в Україні» за ред. д.е.н. проф. Г.М. Колісник	278
Загальні вимоги до оформлення рукописів	281

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Az ukrajnai autóipar fejlődési tendenciáinak elemzése	13
Barabásné dr. Kárpáti D., Csákné dr. Filep J. Az innováció vezérelt fejlődés indukálta munkáltatói kompetenciaelvárások	24
Kumar K. A napenergia felhasználásával kapcsolatos gazdasági folyamatok fejlődése	32
Kolisznicsenkó T. Az éttermi üzletvezetés funkcionális jellemzői az innovatív gazdaságban	42
Nagy Zs. Szisztematikus áttekintés: alapelvek és lépések	47
Náitz K., Szalay Zsigmond G. Tájékoztatásos és kommunikációs technológiai szektor Németországban	54
Szóllós-Tóth A. A turizmus negatív hatásainak megjelenése és kezelése magyarországi nemzeti parkokban	66
Bányai B., Makszim Györgyné Nagy T., Magyar Z. A koronavírus járvány és a támogatási viszonyok hatása a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei vállalkozások üzleti stratégiájára	77
Moca A. Az Ukrajnai Gazdasági Kódex esetleges eltörlésének problémás kérdései	88
Pataki G. Az Európai Unió és egyéb regionális fejlesztési források lehetőségei Kárpátalja fejlesztésének vonatkozásában	97

2. FEJEZET. PÉNZÜGY ÉS BANK

Dubinszka O. A vállalkozások pénzügyi-gazdasági biztonsági szint meghatározásának módszertani ajánlásai a pénzügyi mutatók számítása alapján	109
Kovalenkó Ju. Kiegészítő pénzügyi szervezetek Ukrajna értékpapír piacán	117
Nyeizvesztina O., Trigubcsenkó J. Az ukrajnai vállalatok pénzügyi potenciáljának stratégiai fejlesztésére irányuló értéktőzsdéi mechanizmusok	130
Gulyás É., Hajdu T., Reizinger-Ducsai A. ESG indikátorok a fenntarthatósági jelentésekben – mi lehet a szerepük a pénzügyi intézményeknek?	138
Süveges G., Bozsik S., Szemán J. Tőke-és lejáratil megfeleléség állapota a magyar távhőszolgáltató vállalatoknál	154
Szemán J., Bozsik S., Süveges G. A bankszektor digitalizálása Magyarországon	163
Szocska K. Ukrajna államadóssága: jelenlegi helyzete és problémái	172

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Makarovics V. Modern üzleti elemző eszközök az üzletvezetés irányításában	184
Kovács-Rump H., Tangl A. Az IFRS-ek bevezetése az egyedi beszámolók szintjén Magyarországon: empirikus kutatás	196
Kálmán B.G., Loszkorih G., Pataki G. Modern kasztrendszer az adózásban	207
Budai E., Denich E. A számviteli beszámolók minősége hallgatói nézőpontból	220
Hurenkó T. Számviteli információ – a kintlévőségek stratégia kidolgozásának alapja	232
Otkalenkó J. Az állami szektor intézményeinek beszámolóköteles személyekkel való elszámolásának számviteli módszertana	240
Szlivká J. A szénlábnyom társadalmi, környezetvédelmi, gazdasági következményei: számviteli szempont	248
Hanuszics V. A vállalat ESG rangsorának elemzése	257
Borzán A., Szekeres B. A magyarországi vállalatok IFRS áttérésének kritikus pontjai	266
REZENZIÓ prof. Dr. Kolisznik H. által szerkesztett „Számvitel, elemzés, könyvvizsgálat, jelentéskészítés, adózás és tanácsadás fejlesztésének jelenlegi helyzete és kilátásai Ukrajnában” című kollektív monográfiára	278
Publikációs követelmények	281

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Analysis of the automotive industry development trends in Ukraine	13
Barabás Kárpáti D., Csák Philip J. Employer competence expectations induced by innovation-driven development	24
Kumar K. Development of economic processes utilizing solar energy	32
Kolisnychenko T. Functional characteristics of restaurant business management in an innovative economy	42
Nagy Zs. A systematic review: principles and steps	47
Nátz K., Szalay Zs. G. ICT-sector in Germany	54
Szóllós-Tóth A. The emergence and management of the negative effects of tourism in Hungarian national parks	66
Bányai B., Makszim Györgyné Nagy T., Magyar Z. The effect of the coronavirus on the business strategy and the support conditions of Szabolcs-Szatmár-Bereg County businesses	77
Motsa A. Regarding certain problematic issues of the possible Economic Code of Ukraine cancellation	88
Pataki G. Opportunities of European Union and other regional funding sources in relation to the Transcarpathia development	97

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Dubynska O. Development of methodological recommendations for determining the level of financial and economic security of the enterprise based on indicators of financial condition	109
Kovalenko Yu. Auxiliary financial corporations in the securities market of Ukraine	117
Nieizviestna O., Tryhubchenko Ye. Stock mechanisms of strategic development of financial potential of Ukrainian enterprises	130
Gulyás É., Hajdu T.-Z., Reizinger-Ducsai A. ESG indicators in sustainability reports – what is the role of financial institutions?	138
Süveges G., Bozsik S., Szemán Ju. Capital adequacy and maturity matching status of Hungarian district heating companies	154
Szemán Ju., Bozsik S., Süveges G. Digitalization of the banking sector in Hungary	163
Sochka K. State debt of Ukraine: current realities and problems	172

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Makarovych V. Modern business analytics tools for business management	184
Kovach-Rump H., Tangl A. The implementation of international financial reporting standards at the level of individual reports in Hungary: an empirical research	196
Kalman B.G., Loskorikh G., Pataki G. Modern caste system in taxation	207
Budai E., Denich E. Financial reports quality from the students perspective	220
Hurenko T. Accounting information as the basis for development a receivables management strategy	232
Otkalenko O. Methods of settlements accounting with accountable persons in public sector institutions	240
Slyvka Ya. Social, ecological, economic consequences of the carbon footprint: an accounting aspect	248
Hanusych V. Analysis of the company's ESG rating	257
Borzán A., Szekeres B. Critical points of Hungarian companies transition to IFRS	266
REVIEW of the Collective Monograph "Current state and prospects for the development of accounting, analysis, auditing, reporting, taxation and consulting in Ukraine" edited by Dr. Prof. H.M. Kolisnyk	278
General requirements for manuscripts	281

DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-2-66-76>
UDC 338.48:502.2 (439)

Andrea SZÖLLŐS-TÓTH

PhD hallgató, Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet,
Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem,
Debrecen, Magyarország
ORCID ID: 0000-0002-6342-4041

A TURIZMUS NEGATÍV HATÁSAINAK MEGJELENÉSE ÉS KEZELÉSE MAGYARORSZÁGI NEMZETI PARKOKBAN

Анотація. Завдяки змінам у туризмі зазвичай на перший план виходять не лише переваги туризму, але і його негативні наслідки. Визначення та дослідження негативних наслідків туризму є також важливим завданням для фахівців з туризму. Серед негативних економічних ефектів можна назвати посилення інфляції, розвиток економічної залежності від туризму або зростання диспропорцій економічного розвитку територій. До негативних соціальних ефектів відносять зростання злочинності, виникнення конфліктів між місцевим населенням і туристами, перенаселення туристичних місць тощо. Забруднення води, повітря, ґрунту, засмічення та знищення дикої природи є такими негативними прикладами наслідками від туристичної діяльності для навколишнього середовища.

У контексті сталого розвитку туризму досліджено шкоду природним цінностям, спричинену туристами в зонах експлуатації угорських національних парків, а також конфлікти, що виникають під час соціальних контактів учасників даної діяльності. Для проведення поглибленого дослідження було наведено контакти з дирекцією національних парків Угорщини, з їхньою допомогою чого визначити найбільш значні проблеми, які спричиняють туристи природі, і в цьому контексті я зміг представити шкідливі наслідки туризму про місцеву фауну і флору. Під час первинного дослідження в центрі уваги потрапили такі теми, як труднощі, спричинені сезонністю, присутність занадто великої кількості відвідувачів у деяких районах, негативний вплив відвідувачів на навколишнє середовище, напруга між туристами та місцевим населенням та шляхи її вирішення. Під час співбесід з представниками Дирекції національних парків на перший план постала вагомість одного з головних завдань – формування свідомості, виховання, інформування. Завдяки інтерв'ю з представниками вітчизняних національних парків виділено та згруповано актуальні проблеми їх функціонування, а також перспективні напрямки їх вирішення.

Ключові слова: національний парк, сталий туризм, негативні наслідки туризму, розвиток туризму

JEL Classification: E69, L83

Absztrakt. A turizmus változásainak köszönhetően rendszerint nem csak az idegenforgalom előnyei kerülnek előtérbe, hanem annak negatív hatásai is. A turizmus negatív hatásainak felismerése és kutatása szintén fontos feladata a turisztikai szakértőknek. A negatív gazdasági hatások között említhető az infláció erősödése, a turizmustól való gazdasági függés kialakulása vagy a gazdasági egyenlőtlenségek növekedése. A társadalmi negatív hatások között tartjuk számon a növekvő bűnözést, a helyi lakosság és a turisták közötti konfliktusok megjelenését, valamint a turisztikai célpontok túlzásfoltóságát. A víz-, lég-, fény-, talaj-, hőszennyezés, szemetelés, az élővilág pusztulása mind a környezeti negatív hatások közé tartozik.

A fenntartható turizmusfejlesztés jegyében a magyarországi nemzeti parkok működési területein vizsgáltam egyrészt a természeti értékek turisták által okozott rongálását, másrészt a társadalmi érintkezés során kialakuló konfliktusokat. A magyarországi desztinációk vizsgálatához hazai nemzeti parkok igazgatóságával vettem fel a kapcsolatot, akik segítségével azonosítani tudtam a turisták által a természetre rótt legjelentősebb problémákat, s ezek mentén tudtam bemutatni a turizmus révén a

helyi állat- és növényvilágra gyakorolt káros hatásokat. A primer kutatás alkalmával olyan témák kerültek a fókuszba, mint a szezonális okozta nehézségek, a túlzottan sok látogató jelenléte egyes területeken, a látogatók környezetre gyakorolt negatív hatása, a turisták és a helyi lakosság között kialakuló feszültség és annak kezelése. A nemzeti parkok igazgatóságának képviselőivel folytatott interjúk során előtérbe került az egyik legfőbb feladatuk – a szemléletformálás, edukáció, tájékoztatás – súlya is. A hazai nemzeti parkok képviselőivel készített interjúknak köszönhetően összegyűjtöttem az őket érintő jelenlegi nehézségek jelentős részét, valamint az általuk alkalmazott megoldási kísérleteket a fennálló problémákra.

Kulcsszavak: nemzeti park, fenntartható turizmus, turizmus negatív hatásai, turizmusfejlesztés

Abstract. Due to the changes in tourism, not only the benefits of tourism that come to focus, but also its negative effects. Identifying and researching the negative impacts of tourism is also an important issue for tourism experts. The negative economic effects of tourism include increasing inflation, increasing economic dependence on tourism or increasing economic inequalities. Negative social impacts such as increased crime, conflicts between local inhabitants and tourists, and overcrowding in tourist destinations. Pollution of water, air, light, soil, heat, litter and the destruction of wildlife are among the negative environmental impacts.

In the context of sustainable tourism development, I have investigated both the damage to natural heritage caused by tourists and the conflicts that occur during social interaction in the operating areas of national parks in Hungary. To examine the cases of Hungarian destinations, I contacted the management of national parks in Hungary, who helped me to identify the most significant problems that tourists cause to nature and to present the harmful effects of tourism on local flora and fauna. The primary research focused on issues such as the difficulties caused by seasonality, the presence of too many visitors in certain areas, the negative impact of visitors on the environment, and the existing tensions between tourists and local people and the way they are managed. The interviews with the representatives of the national parks management also highlighted the importance of one of their main tasks, which is to raise awareness, educate and inform. The interviews with representatives of the national parks in Hungary have enabled me to gather a significant part of the current difficulties they are facing, as well as their attempts to solve these problems.

Keywords: national parks, sustainable tourism, negative impacts of tourism, tourism development.

A probléma általános megfogalmazása. Az elmúlt évtizedek változásai, a turizmus átalakulása során olyan negatív hatások sorát azonosították a kutatók, melyek javulás eszközének hiányában hosszú távon ellehetetlenítik a fenntartható turisztikai célok elérését. Az észlelt negatív hatásokat vizsgálva észrevehető, hogy mennyire fontos volna annak tudatosítása az utazók körében, hogy a könnyedén elérhető tömegturisztikai desztinációk előnyben részesítése helyett válasszák a turizmus alternatív formáit, a felelősségteljes turizmust. A problémák megoldása érdekében a szakemberek nagy hangsúlyt fektetnek a fenntarthatóságra – a fejlődés és a turizmus tekintetében egyaránt – a felelős magatartásra és az ökoturizmusra.

A fenntartható fejlődés kapcsán megfogalmazott három alappillérhez (környezeti, társadalmi, gazdasági) hasonlóan a fenntartható turisztikai tevékenységek kapcsán is bemutatható néhány alappillér, melyek a fejlődés környezeti, gazdasági, társadalmi és kulturális vonatkozásait fedik le.

ENSZ Turisztikai Világszervezete – az UNWTO – öt kulcsterületet határozott meg a fenntartható turizmus számára: a fenntartható gazdasági növekedés; a foglalkoztatottság növelése, a szegénység csökkentése; az erőforrás-hatékonyság, környezetvédelem és klímaváltozás; a kulturális értékek, sokszínűség és örökség; a

kölcsönös megértés, béke és biztonság (Csorba, 2017). A természeti erőforrások intenzív felhasználása az idegenforgalmi vállalkozásokban és más turisztikai tevékenységekben jelentős hatással lehetnek a környezetre, az ökoszisztémákra, a gazdaságra, a társadalomra és a kultúrára egyaránt.

A legfrissebb kutatások és publikációk elemzése. A turisztikai ágazat természeti környezetre gyakorolt hatásával számos szerző foglalkozott már az elmúlt években (Yang et al., 2013; Pan et al., 2018), mely a téma aktualitását erősíti. Dávid (2010) felhívja a figyelmet arra, hogy a turizmuson belül megoszlik a felelősségvállalás az egyes szereplők között. Jelen tanulmányban is bemutatásra kerül az, hogy a természeti értékek megóvásáért nem csak a turizmus területén foglalkoztatottak tartoznak felelősséggel, hanem a turizmusban résztvevő utazók, kirándulók, látogatók, turisták is. Pádárné Török (2018) kiemeli, hogy az ökoturizmusban milyen jelentős szerepet játszanak a nemzeti park igazgatóságok, melyek különös figyelmet fordítanak a természeti környezet megóvására és a környezetet óvó fejlesztésekre is.

A cikk célja. Kutatásom során célul tűztem ki a magyarországi nemzeti parkok igazgatóságának felkeresését, valamint interjú készítését néhány intézménnyel annak érdekében, hogy megbízható információt kapjak a turizmus negatív hatásainak megjelenéséről a területen, valamint arról, hogy milyen eszközökkel, módszerekkel igyekeznek a káros hatásokat enyhíteni.

Munkám első lépéseként a nemzeti parkokkal kapcsolatos legfontosabb információkat gyűjtöttem össze online források alapján, valamint a szakirodalomban fellelhető munkák eredményeit összefoglalva szakirodalmi áttekintést készítettem. Az irodalom áttekintésével párhuzamosan turisztikai adatokat tartalmazó szakmai portálok releváns információit használtam fel kutatásomban.

A primer kutatás részeként magyarországi nemzeti parkok igazgatóságával vettem fel a kapcsolatot, ahol a felmérésbe bevonni kívánt szervezetek referenseivel, képviselőivel előre összeállított kérdéssort követve interjút készítettem.

A kutatási eredmények bemutatása.

Természeti területek Magyarországon

Magyarország területének csaknem 10%-a azonosítható természetvédelmi oltalom alatt álló területként. Az ország 10 nemzeti parkkal büszkélkedik, 39 tájvédelmi körzettel, 174 természetvédelmi területtel és 103 természeti emlékekkel. Ezek domborzata és felszíne igen változatos: hegységek, dombságok, folyóvízi árterek, síkságok és karsztvidékek tarkítják az ország területét (MNP, 2020; Természetvédelem, 2022a).

Magyarországon léteznek országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek, melyek rendelettel lettek védetté nyilvánítva a természetvédelemért felelős miniszter által. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek között megkülönböztetjük a nemzeti parkokat (NP), tájvédelmi körzeteket (TK), természetvédelmi területeket (TT) és a természeti emlékeket (TE) (Természetvédelem, 2022a). A Magyarországon található természeti területek számát és kiterjedését az 1. táblázatban foglaltam össze.

Az országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek mellett beszélhetünk még Natura 2000 besorolású területekről is, mely Magyarország kb. 21%-át teszi ki. A Natura 2000 az Európai Unió által lett létrehozva, és egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózatot takar, amely a természetes élőhelytípusok,

állat- és növényfajok védelmén keresztül igyekszik biztosítani a biodiverzitás fenntartását, és hozzájárulni kedvező természetvédelmi helyzetük megtartásához, szükség esetén helyreállításához (Natura 2000, 2022a).

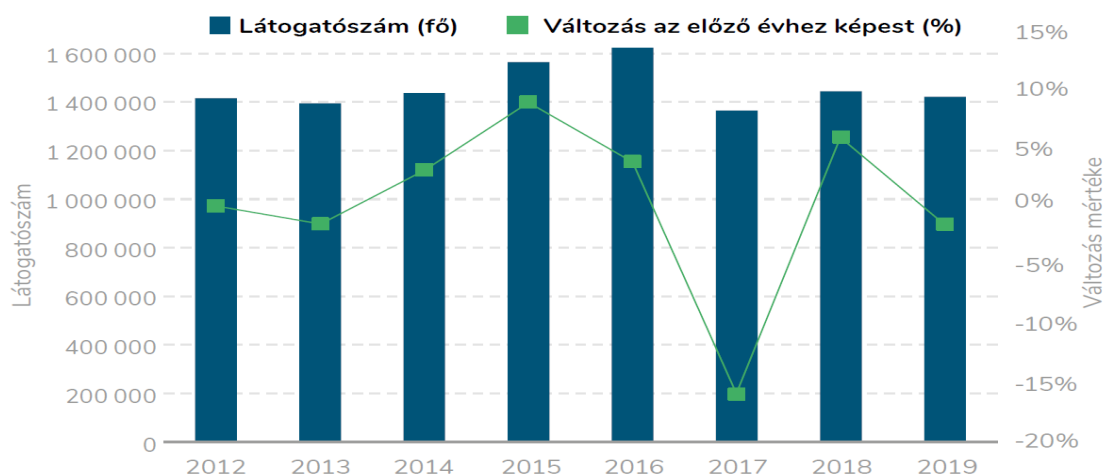
1. táblázat: **Természeti területek száma és kiterjedése Magyarországon**

Megnevezés	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti park (NP)	10	480 093
Tájvédelmi körzet (TK)	39	336 875
Természetvédelmi terület (TT)	174	31 823
Természeti emlék (TE)	103	133
Összesen	326	848 924

Forrás: Természetvédelem (2022a) alapján saját szerkesztés, 2022

Az országos jelentőségű védett területek ellenőrzéséért, működtetéséért felelős állami szervek a nemzeti park igazgatóságok (NPI). A nemzeti park igazgatóságok nem csak a nemzeti parkok kezeléséről gondoskodnak, hanem működési területük része a hozzájuk tartozó összes tájvédelmi körzet és országos jelentőségű természetvédelmi terület is. Magyarországon 10 nemzeti park igazgatóság található, melyek működési területe az ország teljes területét lefedi. A nemzeti park igazgatóságok a természetvédelemmel, természetvédelmi kutatással, élőhelyek kialakításával és fenntartásával kapcsolatos feladatok mellett vagyongazdálkodási, településrendezési, településfejlesztési eljárásokkal kapcsolatos feladatokat is ellátnak, valamint gondoskodnak a sérült, károsodott élőhelyek helyreállításáról, rehabilitációjáról, a védett természeti területek és természeti értékek, egyedi tájértékek nyilvántartásának vezetéséről (Természetvédelem, 2022b; Magyar Nemzeti Parkok, 2022).

Az 1. ábrán az aktív turisztikai és ökoturisztikai létesítmények látogatószámáról készített összeállítást szemléltetem 2017 és 2019 között.

1. ábra: **A nemzeti parkok látogatószámának alakulása (2017-2019)**

Forrás: NATS (2022:27)

A Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030 (NATS, 2022) tervezetében foglalt információk szerint 2019-ben 1,4 millió fizető látogatót regisztráltak országszerte a nemzeti parki igazgatóságok, mely a jegyeladások számát jelenti, vagyis az ingyenesen látogatható attrakciók népszerűségéről nem áll rendelkezésre megfelelő adat.

Interjúkészítés magyarországi nemzeti parkok igazgatóságának képviselőivel

Primer kutatásom során turisztikai szervezetekkel vettem fel a kapcsolatot, melyek olyan úti célok működtetéséért felelősek, amelyeket turisták nagy számban látogatnak. Úgy gondoltam, a szervezetek képviselői egy interjú során tájékoztatni tudnak arról, hogy milyen eszközökkel küzdenek a természet megóvásáért és a helyi lakosság érdekeiért.

A kutatás során négy magyarországi nemzeti park igazgatóságával sikerült felvennem a kapcsolatot, s az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály szakértőivel készítettem interjút. A primer kutatásban résztvevő interjúalanyokról a 2. táblázatban készítettem összefoglalót.

2. táblázat: A szakértői interjúk alanyai

Igazgatóság	Nemzeti park	Interjúalany	Interjúalany beosztása
DDNPI	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Wodtke Szilvia	osztályvezető
		Komlós Attila	marketing és kommunikációs menedzser
DINPI	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	Fehér Balázs	természetvédelmi őr
		Kálmán Gergely	kommunikációs referens
ŐNPI	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	Kovács-Mesterházy Viktória	osztályvezető
KNPI	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	Tóth Endre	ökoturisztikai referens

Forrás: saját szerkesztés, 2022

A primer kutatásba bevont nemzeti park igazgatóságok működési területét térképen zöld színnel jelöltem (2. ábra).

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (DDNPI)

Duna-Dráva Nemzeti Park székhelye Pécs, alapításának éve 1996, területének legnagyobb részét síkság és dombság teszi ki, valamint a Mecsek és a Villányi-hegység. Itt található az ország legnagyobb erdővel borított ártere – a Gemenc – mely rendkívül gazdag állatvilágnak ad otthont (Trekhunt, 2021).

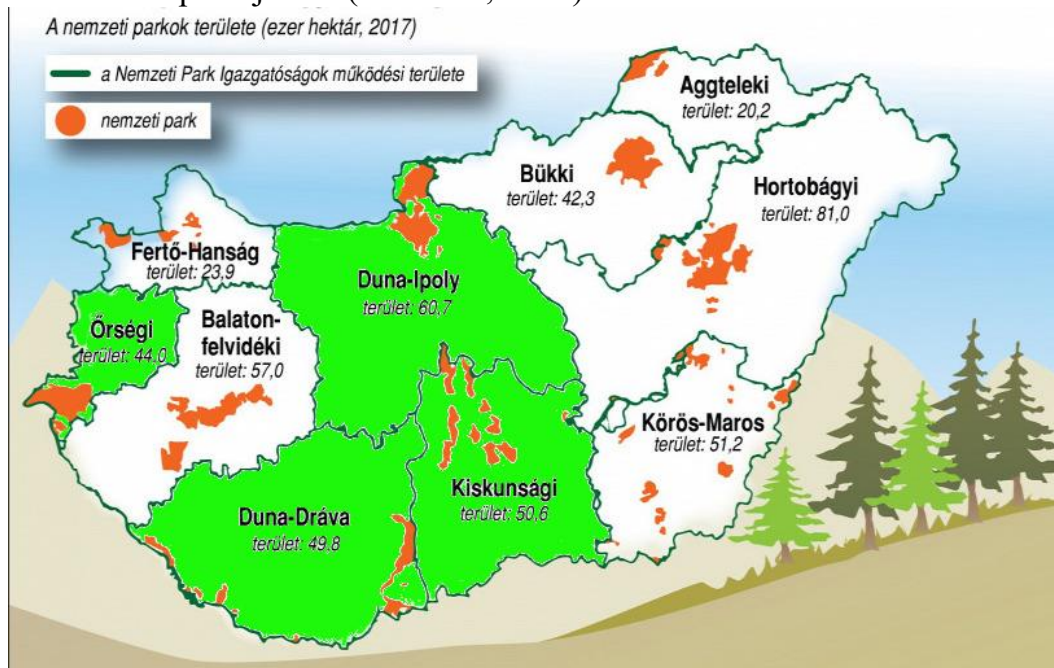
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI)

A Duna-Ipoly Nemzeti Park a fővároshoz legközelebb eső nemzeti park, mely folyóvölgyekkel, hegyekkel és síkságokkal tarkított terület változatos állat- és növényvilággal. A nemzeti park alapításának éve 1997, központja Esztergom, működési területéhez tartozik például a Dunakanyar, a Pilis, a Börzsöny, a Visegrádi-hegység (DINP, 2022).

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (ŐNPI)

Az Őrségi Nemzeti Park alapításának éve 2002, székhelye Óriszentpéter. A nemzeti park működési területe felöleli az Őrséget, Rába folyó völgyét, Vendvidéket

és a Szentgyörgyvölgy környékét. A park egy dombsági területen található, több mint 200 forrása és 15 patakja van (Trekhunt, 2021).

2. ábra: Magyarország nemzeti parkjainak működési területe (zöld színnel kiemelve a primer kutatásba bevontakat)

Forrás: Origo (2019) alapján saját szerkesztés, 2022

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI)

A Kiskunsági Nemzeti Park hazánk második legrégebbi nemzeti parkja – 1975-ben alapították – igazgatóságának székhelye Kecskemét. A nemzeti park működési területe felöleli a Duna-Tisza közének jelentős részét, a Tisza-partot és több tavat is (KNP, 2022).

A szakértői interjúk eredményei.

A szezonalitással kapcsolatos kérdések

A látogatók menedzselése a szezonális tükrében olyan probléma, mellyel a legtöbb hazai turisztikai attrakció menedzsmentjének számolnia kell (Allcock, 1989; Butler, 2001; Formádi – Varga-Toldi, 2020). A DINPI kommunikációs referense arról számolt be, hogy a szezonális náluk leginkább a téli időszakban tapasztalható látogatószám elmaradásában nyilvánul meg. Mind a négy nemzeti park igazgatóságának képviselője úgy nyilatkozott, hogy a tavasz végi – nyár eleji időszak a legnépszerűbb náluk, amikor jellemzőek az iskolai kirándulások, napközis táborok, családi kirándulások. Az ÖNPI szerint „a nagyrendezvények idején (Órségi Vásár, Hétrétország, Tökfesztivál) koncentráltan jelenik meg a tömeg”. A DINPI szerint pedig „ünnepnapokon, hosszú hétvégéken érezhetően több a turista, mint máskor”.

Az ÖNPI működési területén „a turistacsoportok egyszerre történő megjelenése leginkább a szalafői Órségi Népi Műemlékegyüttesnél okozhat fennakadást”, a DDNPI esetében pedig a drávaszentesi koraőszi kikericsvirágzás idején jellemző a nagyobb érdeklődés. Mindkét nemzeti park igazgatóság esetében említésre került a megoldási kísérletek között az előzetes helyfoglalási rendszer, mely online működik. A rendszer

segítségével nyomon követhető az érdeklődés mértéke, valamint kontrollálható a látogatószám.

A környezeti terheléssel kapcsolatos kérdések

A túlzottan sok látogató jelenléte fokozott veszélyt jelenthet a környezetre (Camarda – Grassini, 2003; Mihalic, 2020). A nemzeti park igazgatóságok képviselői tájékoztattak a leggyakoribb károkról, melyeket a turisták okoznak. A DINPI esetében kiderült, hogy „ahol a védett terület közelében vagy a védett területen közút található, gyakori a behajtás az olyan területekre is, ahova jogosan nem lehet behajtani”, de a gyalogosan érkezők is okoznak károkat a taposással vagy például a ritka, védett madarak fészkelésének megzavarásával. A DDNPI kiemelte a fényszennyezés káros hatásait is az állatvilág számára.

Az ÖNPI többször is tett említést a parkolási nehézségekről, mely nem csak a védett növények számára okoz károkat, hanem a helyi ingatlan tulajdonosokkal is konfliktusokat generál. A KNPI egy másik fontos problémára is felhívta a figyelmet, a quadok és a lovak által okozott kellemetlenségekre, melyeket a helyi csoportokkal történő egyeztetések révén sikeresen tudtak megoldani.

Habár nem kifejezetten a helyiek vagy átutazók által a környezetre rótt káros hatásokról érdeklődtem, három nemzeti park igazgatóság (DDNPI, KNPI, ÖNPI) tagja is kiemelte az illegális hulladéklerakás okozta nehézségeket.

A problémák enyhítésére vonatkozó kérdések

A látogatók által okozott károk enyhítésének kapcsán az ÖNP a védett területek elzárását, új parkolóhelyek kialakítását és az emberek tájékoztatását említette meg, míg a DINPI a folyamatos ellenőrzéseket találja a legmegfelelőbb eszköznek. A DDNPI szintén tett említést a tájékoztató, informáló táblákról és jelzésekről, valamint úgy véli, a vezetett túrákon való részvétel is segíthet a környezet megóvásában, hiszen a túravezető megfelelő tájékoztatása mellett elkerülhető a károkozás. A KNPI képviselője szerint is szükséges az őrszolgálat fokozott jelenléte, valamint hisznek az együttműködés fontosságában, hiszen már több alkalommal a kooperáció segítette őket a természet megóvásában (pl. helyi lovastúrát szervező tanyákkal vagy quad-túrát szervezőkkel történő egyezség).

A látogatók tájékoztatása, edukálása a természeti értékek óvására

Orgoványi (1993:51) szavait idézve „a világ környezeti állapotának további romlását csak egy természetszerető, a természet törvényeinek magát alárendelni tudó, a többi élőlényt egyenrangú társként elfogadó, azok jogait elismerő, a fejlődés fenntarthatósága helyett az élet fenntartásának lehetőségeit kutató generáció állíthatja meg”. A nemzeti parkok igazgatóságának programjain egyértelműen látszik a környezeti nevelés és a szemléletformálás fontossága.

Az ÖNPI vezetett túráin igyekszik a látogatókat tájékoztatni és okokkal, magyarázatokkal szolgálni, mit miért nem szabad tenni a természetben. Nagy hangsúlyt fektetnek a felnövekvő generáció edukálására, érzékenyítésére a helyi, valamint a térségi óvodákban, iskolákban, illetve az oda látogató természetiskolai programon résztvevő csoportok esetében is. A komolyabb környezeti problémákról, természetvédelmi munkákról, elért eredményekről leginkább a közösségi médiában számolnak be az érdeklődőknek.

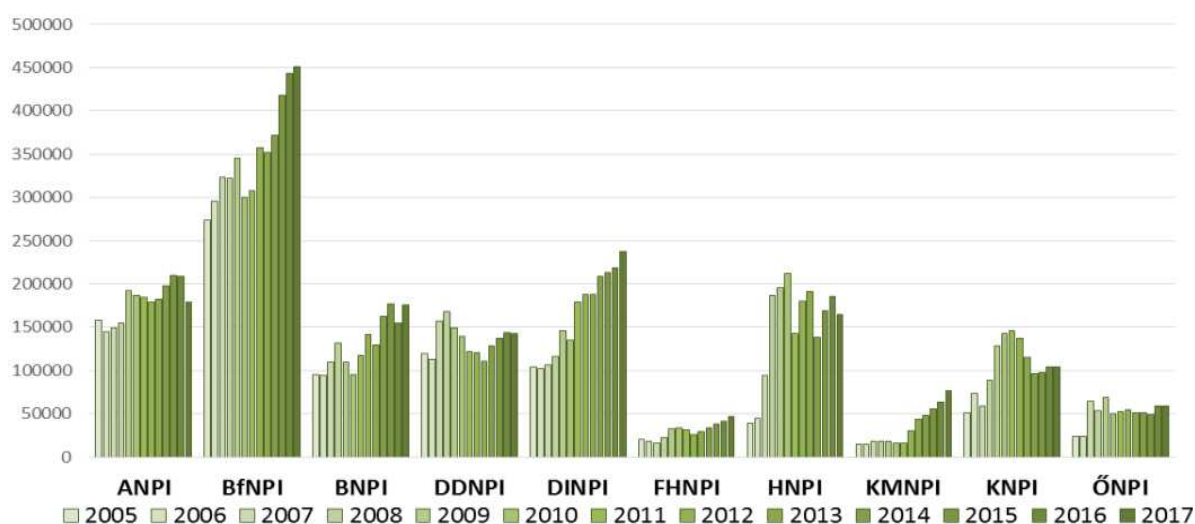
A DINPI programok, rendezvények szervezése által talál alkalmat a természeti érzékenyítésre, a természeti értékek megismertetésére. A nemzeti park képviselője úgy

fogalmazott: „a védelem legfontosabb eszköze az információk átadása, melynek köszönhetően a (...) látogatók jobban megismerhetik és megszerethetik a természetet”.

A KNPI és a DDNPI is hangsúlyozta a kommunikáció erejét, melyben nagy szerepet kap az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály.

A látogatószámmal kapcsolatos kérdések

A hazai nemzeti parkok látogatottsága évről évre változatos képet mutat (3. ábra).

3. ábra: **Regisztrált éves látogatószám (2005-2017)**

Forrás: Pádárné Török (2018:10)

A Világgazdaság (2021) beszámolója alapján az elmúlt egy évtized alatt 21%-os látogatószám növekedést értek el a hazai nemzeti parkok, így a látogatószám eléri az évi 1,6 millió főt.

Kíváncsi voltam, hogy van-e olyan része a nemzeti parkok működési területének, amelyet túl sok turista látogat (környezet számára túllott mértékű látogatás). A DINPI képviselője szerint „Budapest agglomerációjában minden olyan terület túllátogatott, ahova gépjárművel többé-kevésbé könnyen el lehet jutni”. Az ŐNPI az Őrségi Népi Műemlékegyüttest emelte ki Szalafőn: „ez az egyik legismertebb attrakció, és itt érezhető bizonyos napokon a túlturistasodás kezdete, leginkább amiatt, hogy a rendelkezésre álló infrastruktúra nem elég a turistalétszámhoz”. A KNPI megerősítette a DINPI által elmondottakat, miszerint a jelenség leginkább a fővároshoz közeli látnivalókat érinti, valamint a működési területükön belül a vízpartokat, fürdőhelyeket (pl. Szelidi-tó).

Az egyik kérdéssel azt próbáltam kideríteni, hogy vannak-e olyan részei a nemzeti parknak, melyek kevésbé ismertek a turisták által, pedig több látogató fogadását is elbírná a terület. Ezzel céltom az volt, hogy megtudjam, vannak-e olyan területek, melyeket érdemes lenne ismertebbé tenni annak érdekében, hogy a látogatók ne túlzottan koncentráltan jelenjenek meg a térben. A DINPI esetében nem kifejezetten tudnak olyan új területeket bevonni a turizmusba, melyek eddig nem voltak ismertek, hiszen csak az „érzékeny és ritka természeti értékek”-nek helyet adó területek azok, melyeket a turisták nem ismernek. A DDNPI kiemelte, hogy működési területének jelentős része a látogatóktól védett terület, melyet nem terveznek népszerűbbé, látogatottabbá tenni a természet védelme érdekében. Az ŐNPI tájékoztatása szerint

„vannak olyan kevésbé ismert, illetve lassan felfedezésre kerülő területek, amelyek segítségével térben és időben is el lehetne osztani a turisták számát a térségben. Ilyenek például a központi településektől (Óriszentpéter, Szalafő, Magyarszombatfa, Velemér) távolabb fekvő peremterületek, mint például a szőcei tőzegmohás láprét és a Lápok Háza, a nagyrákosi tájház, a pankaszi harangláb, a Vendvidék vagy más néven Szlovén-Rábavidék, Szentgotthárd környéke, a nemrégiben nyílt Vízi Vándor Természetvédelmi Látogatóközpontunk Csákánydoroszlón a Rába partján, a Vadásztó, a Hársas-tó”. Az ÖNPI esetében megfigyelhető, hogy az újonnan nyíló látogatóközpontot kifejezetten olyan helyszínen létesítették, amit korábban kevesebb turista keresett fel, pedig a terület képes több érdeklődőt fogadni. A KNPI működési területén is fellelhetők olyan helyek, melyek nagyobb látogatószámot is elbírnak, azonban a nemzeti park ökoturisztikai referense rávilágított arra, hogy a klímaváltozás hatása miatt a korábban csábító lápi látogatóhelyek (pl. tőzegmocsár, vízben álló égerláperdő) kiszáradtan kevésbé látványosak, kevesebben érdeklődnek irántuk.

Konfliktusok a helyi lakosság és a látogatók között

Mivel a turizmus nem csak a környezet, hanem a helyi társadalom számára is járhat negatív hatásokkal (Yang et al., 2013; Uddhammar, 2006), így rákérdeztem, van-e tudomásuk olyan esetekről az interjúalanyaimnak, amikor a helyiek és a látogatók között nézeteltérés alakult ki. A parkolási nehézségek, a települések belterületén, autóbejárók, lakóházak előtt ideiglenesen elhelyezett járművek miatt kialakuló konfliktusokról a DINPI és az ÖNPI is tett említést. Az ÖNPI még a póráz nélkül kutyát sétáltató turisták esetére hívta fel a figyelmem, mely nem csak a lakók biztonságérzete miatt okoz gondot, hanem a helyiek által tartott háztáji baromfik épsége miatt is.

A konfliktusok enyhítése érdekében az ÖNPI kiemelte, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a helyiekkel való kapcsolattartásra, törekszenek arra, hogy őket is bevonják a nemzeti park működésébe. „A helyi termelőket, kézműveseket igyekszünk minden fórumon bemutatni a vendégeknek, készítünk kiadványt, ami bemutatja őket, vásárainkon lehetőségük van árusítani, programjaink során érintjük portáikat. Kialakítottuk az Őrségi Nemzeti Parki Termék védjegyrendszert, melyre lehet pályázniuk. Termékeiket árusítjuk ajándékboltjainkban.”

Következtetések és a kutatás továbbvitelének lehetőségei. Ahogyan Fersch (1995:150) már korábban megfogalmazta, „a nevelési folyamatban egyedülálló lehetőségek révén a nemzeti parkoknak az eddigieknél jóval többet kell vállalniuk!”. A szerző kiemeli továbbá azt is, hogy az adott térség természetvédelmi oktatóközpontjának szerepét emelni szükséges, mely programkínálatával kiválóan egészítheti ki az iskolai elméleti oktatást a gyakorlati elemek megismerésével.

Dávid (2010) kiemeli, hogy a fenntartható és felelősségteljes vidéki turizmusfejlesztés megvalósíthatatlan az ökológiai gondolkodásmód ismerete és alkalmazása nélkül.

A természetvédelmi tudat kialakítása és formálása már kisgyermekkorától kezdve igen fontos. Ezt a hazai nemzeti parkok igazgatósága felismerte és programjának kialakításában szem előtt is tartotta. Az oktatási intézményekkel való szoros együttműködés mindkét fél számára gyümölcsöző kapcsolatot eredményez, melyre érdemes alapozniuk a nemzeti parkoknak.

A vidéki turizmushoz szorosan kapcsolódik a helyiek tradícióinak felfedezése, a helyi gasztronómia, kézművesség megismerése, mely révén a lakosságnak is jövedelemszerzést biztosít a turizmus (Kóródi et al., 2014). Ha a nemzeti parkok szorosan együttműködnek a helyiekkel, akkor egymás kínálatát erősíthetik, népszerűbbé tehetik. Remek példa erre a helyi termelők termékeinek ajánlása a nemzeti park részéről vagy a kézművesek felkérése a látogatóközpontok programjának színesítésére.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében valósult meg.

A felhasznált források listája

1. Allcock, J. B. (1989). Seasonality. In: Witt, S. F. and Moutinho, L. (eds.): Tourism marketing and management handbook. Prentice Hall International Ltd., Hemel Hempstead. pp. 387-392.
2. Butler, R.W. (2001). Seasonality in tourism: issues and implications. in Baum, T. and Lundtorp, S. (Eds), Seasonality in Tourism, Elsevier, Amsterdam, pp. 5-22.
3. Camarda, D., Grassini, L. (2003). Environmental impacts of tourism. Local resources and global trades: Environments and agriculture in the Mediterranean region. pp. 263-270.
4. Csorba Gy. (2017). Fenntartható turizmus. Infojegyzet. Képviseleti Információs Szolgálat. 2017/41.
5. Dávid, L. D. (2010). A turizmus ökológiai szempontú fejlesztésének lehetőségei és területei= Fields and possibilities of ecological development of tourism. TÁJÖKOLÓGIAI LAPOK/JOURNAL OF LANDSCAPE ECOLOGY, 8(1), 47-56.
6. DÍNP (2022). Duna-Ipoly Nemzeti Park. Igazgatóság. Available from: <https://www.dunaipoly.hu/igazgatosag/igazgatosag> (letöltés időpontja: 2022.05.15.)
7. Fersch, A. (1995). A természetvédelmi nevelésről: Nemzeti parkok stratégiája a természetvédelmi szemléletformálásban. Iskolakultúra, 5(3-4), 150-153.
8. Formádi K., Varga-Toldi K. (2020). Szezonális: Problémából kihívás és lehetőség. in Ercsey Ida (szerk.): Marketing a digitalizáció korában. Széchenyi István Egyetem: Győr. ISBN: 978-615-5837- pp. 493-504.
9. KNP (2022). Kiskunsági Nemzeti Park. Feladataink. <https://www.knp.hu/hu/feladataink> (letöltés időpontja: 2022.05.17.)
10. Kóródi, M., Bakos, R., Rimóczi, C. K., Savella, O., Mondok, A., Németh, M. (2014). A helyi termékek interpretációs lehetőségei és szerepük a desztináció fejlesztésben. *Economica*, 7(1), 113-116.
11. Magyar Nemzeti Parkok (2022). A NPI feladatai. <http://magyarnemzetiparkok.hu/rolunk/az-npi-mint-allami-szerv/a-npi-feladatai/> (letöltés időpontja: 2022.05.14.)
12. Mihalic, T. (2020). Conceptualising overtourism: A sustainability approach. *Annals of Tourism Research*, 84, 103025. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103025>
13. MNP (2020). Magyar Nemzeti Park. Fedezd fel Magyarországi Nemzeti Parkjait! Élmény? Természetesen! Programfüzet 2020. Available from: http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Okoturizmus/Nemzeti_park_kiadvany_148x210mm_0217jav3_FIN.pdf (letöltés időpontja: 2022.05.13.)
14. NATS (2022). Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030 - tervezet. Társadalmi egyeztetési változat. Aktív-és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ. pp. 27.
15. Natura 2000 (2022a): Natura 2000. Available from: <https://natura.2000.hu/hu> (letöltés időpontja: 2022.05.11.)
16. Natura 2000 (2022b): Natura 2000. Available from: <https://natura.2000.hu/hu/gyakori-kerdesek> (letöltés időpontja: 2022.05.11.)
17. Origo (2019). Tudja, hol vannak nemzeti parkok Magyarországon? Available from: <https://www.origo.hu/utazas/20190524-tudja-hol-vannak-nemzeti-parkok-magyarorszagon.html> (letöltés időpontja: 2022.05.13.)

18. Pádárné Török (2018). Ökoturizmus helye és szerepe a nemzeti park igazgatóságok feladatkörében. Agrárminisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály. Sopron, 2018. május 25. pp.10.
19. Pan, S.-Y., Gao, M., Kim, H., Shah, K. J., Pei, S.-L., Chiang, P.-C. (2018). Advances and Challenges in Sustainable Tourism toward a Green Economy. *Science of the Total Environment* 635:452–469.
20. Természetvédelem (2022a). Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek. Available from: <https://termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletek/> (letöltés időpontja: 2022.05.12.)
21. Természetvédelem (2022b). Nemzeti park igazgatóságok. Available from: <https://termeszetvedelem.hu/nemzeti-park-igazgatosagok/> (letöltés időpontja: 2022.05.12.)
22. Trekhunt (2021). Magyarország 10 Nemzeti Parkja - Térképpel és képpel. Available from: <https://trekhunt.com/hu/article/magyarorszag-nemzeti-parkja/> (letöltés időpontja: 2022.05.14.)
23. Uddhammar, E. (2006). Development, conservation and tourism: conflict or symbiosis?. *Review of International Political Economy*, 13(4), 656-678. DOI: 10.1080/09692290600839923
24. Világgazdaság (2021). Folyamatosan növekszik a nemzeti parkok látogatottsága. Magyar gazdaság. <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2021/05/folyamatosan-novekszik-a-nemzeti-parkok-latogatottsaga> (letöltés időpontja: 2022.05.18.)
25. Yang, J., Ryan, C., & Zhang, L. (2013). Social conflict in communities impacted by tourism. *Tourism Management*, 35, 82-93. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.06.002>

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. Вип. 2 (2022) / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович [та ін.] ; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. – Берегове : ЗУІ, 2022. – 286 с. – Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Відповідальний за випуск:

Роберт БАЧО

Технічний редактор:

Вікторія МАКАРОВИЧ

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:

Габор ПОТОКІ

УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Друк наукового журналу здійснено за підтримки уряду Угорщини

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90200 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року.

Надруковано: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Підписано до друку 20.02.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 23,24.

Формат 70x100/16. Замовл. №458.

Тираж 50.